

378(082)

П24

6,2003

ПЕДАГОГІКА

вищої та середньої школи

*Збірник наукових праць
(спеціальний випуск)*

378(082)

П24

Міністерство освіти та науки України
Криворізький державний педагогічний університет

ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ
(збірник наукових праць)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

(спеціальний випуск) 6.6
видається з червня 2002р.

652952

246637/6

Кривий Ріг
2003

УКРАЇНЬСЬКА ПЕДАГОГІКА ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

З проголошенням України незалежною державою у педагогічних вищих навчальних закладах розпочалося глибоке вивчення надбань вітчизняної школи і педагогіки. Сьогодні майбутнім учителям стає доступною педагогічна творчість визначних українських просвітників М.Смотрицького, П.Могили, Г.Сковороди, Т.Шевченка, П.Куліша, М.Костомарова, О.Духновича, К.Ушинського, М.Драгоманова, В.Грінченка, І.Франка, і.Огієнка, С.Русової, П.Ващенко, А.Волошина, А.Макаренка, В.Сухомлинського та багатьох інших. З української педагогіки з'являються навчальні програми (укладачі С.Бабишин, Я.Бурлака, М.Стельмахович, Ю.Руденко – 1992 рік; Я.Бурлака, Ю.Руденко, М.Стельмахович – 1993 рік; В.Бондар, О.Любар, М.Трофанова, Д.Федоренко, І.Шапошникова – 1998 рік; Л.Вовк – 1999 рік та інші) за якими ведеться викладання у вищих педагогічних закладах України.

Вивчення історії української школи і педагогіки аж ніяк не приводить до послаблення уваги до надбань педагогічної культури Європейських народів та народів світу. Навпаки, вивчення надбань вітчизняної системи освіти і педагогічної думки сприяє ознайомленню з історією європейського освітнього процесу. На тлі досягнень української школи і педагогіки студенти пізнають кращі надбання зарубіжної педагогічної думки, практики навчання й виховання. Так, вивчаючи стан освіти і виховання в античних містах Північного Причорномор'я і Приазов'я, вони прилучаються до освітніх надбань Античного світу; практика братських шкіл України допомагає зрозуміти процес формування педагогічних ідей Яна Амоса Коменського; виховна ідея Григорія Сковороди порівнюється з думками щодо природовідповідного виховання Ж.Ж.Русо; паралельно з трактуванням К.Ушинським питань народності і виховання подаються теорія елементарної освіти Й.Г.Песталоцці та принцип культуровідповідності А.Г.Дістервега, характеризуються школа і педагогіка Австро-Угорщини, Росії, Польщі, Радянського союзу, у складі яких перебували українські землі. Такі порівняння дають змогу зрозуміти вітчизняну педагогіку як складову частину європейської педагогічної думки, усвідомити, що українська педагогіка розвивалася на національному ґрунті, виходячи з потреб українського суспільства на різних етапах його історії. Це в свою чергу дає підставу пізнати об'єктивний закон – взаємозв'язок української та європейської освітніх систем, яким зумовлена така закономірність:

1) оскільки Україна є європейською державою і її школа, вчителі, педагоги завжди мали тісні освітні зв'язки з народами-сусідами, остільки діяльність української школи є складовою загальноєвропейською освітнього процесу, а Україна гідно була представлена в європейському освітньому просторі;

2) оскільки вітчизняна школа, освіта і педагогічна наука мають тісні зв'язки з освітніми системами та педагогічною культурою європейських та інших народів, остільки українська освіта використовує їх кращі надбання та інтегрується у міжнародний освітній простір.

Отже, вивчення спадку української школи і педагогіки сприяє

повноцінному засвоєнню майбутніми вчителями європейської та світової педагогічної культури, що позитивно впливає на формування у них професійного педагогічного світогляду, розвиток творчого потенціалу, педагогічної майстерності.

Л.І.Зязюн

СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНИ

Важливим чинником культури, що об'єднує у свідомості людини знання про світ і саму себе, визначає пріоритет тих чи інших цінностей, спрямовує функціонування різних ланок суспільства, зокрема освіти, є світогляд. Це - особливе духовно-практичне утворення, що дає загальне уявлення про ставлення людини до природи, суспільства, самої себе, до інших людей і характеризує комплекс усіх сутнісних сил особистості: систему поглядів на світ і своє місце в ньому, життєві позиції, ідеали, принципи. На цій основі виробляються її переконання, що стають підвалиною способу життя, життєвих програм, ціннісних орієнтацій. Тому формування світогляду, що органічно поєднує досвід, знання, свідомість, почуття, волю є найважливішим завданням освіти.

Зміст світогляду у єдності емоційно-почуттєвих та раціональних форм визначається різноманітними відношеннями у системі "природа - суспільство - людина", які розвиваються в єдності історично мінливого і вічного, загального та індивідуального, і підкреслюють суб'єктивне значення світогляду. У такому розумінні світогляд, як фокус людського бачення світу, є центральним елементом духовного світу особистості, специфічною призмою духовності, завдяки якій сприймається, оцінюється і осмислюється навколишнє життя.

Духовність визначає цілісну активність людської психіки в її соціокультурній детермінованості, тобто специфічно людський спосіб відображення та осягнення дійсності, здатність вийти за межі необхідності задоволення первинних матеріально-практичних, фізіологічних потреб і будувати своє життя на засадах розуміння гуманного призначення людини, потреби постійного самовдосконалення. Людина є тією духовною мірою, якою вона замислюється над питаннями пізнання світу, сенсу та призначення свого життя й прагне одержати на них відповідь.

З поняттям духовності співвідноситься світоглядна позиція, що завжди санкціонує культурний спосіб життя, констатує сутність культури як сферу загальнолюдських цінностей і в такий спосіб виступає критерієм справжнього людського прогресу. Звідси випливає важливий висновок щодо потреби формування в освітньому процесі гуманістичного світогляду, тобто таких якостей свідомості й діяльності людини, що акумулюють у собі знання та розуміння вищих загальнолюдських духовних ідеалів, здатність керуватися ними в практичній дії.

Світогляд є специфічною формою емоційно-почуттєво-ціннісного ставлення до буття, що фокусує смисложиттєві установки й орієнтири людини, виражені, зокрема, у творах мистецтва. Мистецтву властива висока "чутливість" до всього, що відбувається навколо, до тих історичних зрушень, що тільки народжуються. Воно завжди узагальнює і синтезує найсуттєвіші та найзначніші проблеми людського життя, викликає до них